

Nove tridesete

Čuvari su me uvek gledali neobično, kao da sam čudovište ili kojekakva krvoločna zver. Razumem da je sve to deo profesionalne orijentacije, bezbednost na prvom mestu, ali uvek mi se činilo da o meni znaju malo više nego o ostalim zatvorenicima. Ne znam koja vrsta informacije im je bila dostupna kada sam prvi put kročio među ćelijske zidove, ne razumem se previše protokole, a nikada me nije ni zanimalo. Iskren da budem, tog prvog dana se i ne sećam baš najbolje, nisam znao ni kuda me tačno vode, a tek da primetim kako me neki stražar, pun predrasuda, posmatra oholo. Tu ničim izazvanu odbojnost sam uočio dosta kasnije.

U ostalom, to što oni misle o meni nije me posebno ni interesovalo. Jadan je život čoveka koji čitav svoj vek provede među zatvorskim ološem i zločincem. Zašto bi me njegovo mišljenje i doticalo? Sada ćete reći kako nije na meni da govorim o predrasudama, u zatvor nekada zaglave i nevini ljudi, neko je morao da ukrade da bi preživeo, neko radi taj posao da bi prehranio porodicu, bolesnu majku, ženu, dete, baku, deku, tetku bla, bla, bla... Neka, zaslužio sam. Dolazi mi ona fraza, *uvek se trudi da se baviš onim što voliš i nikada nećeš raditi u životu*, e ajd' sada neka mi neko objasni zadovoljstvo i ljubav prema poslu običnog zatvorskog čuvara. Svejedno, neka ih đavo nosi, jedino mi je smetao njihov pogled, to gnušanje koje su svesno pokazivali prema meni. Jel' i to spada u kodeks ponašanja pitao bih poštovane rukovodiocze zatvora? Sa druge strane, nikada im nisam stavio do znanja da mi njihovi gestovi smetaju, smeškao sam se ljubazno svake večeri na prebrojavanju, dok sam čekao u redu za doručak, tuširanje, izlazak u dvorište, ama baš svakom prilikom u kojoj smo se susretali. Mislim da ih je to još više iritiralo. Ima jedan ćelavi glavonja, oči su mu bile jednako velike kao i glavudža, cenim da ga je bilo više od sto dvadeset kilograma, a i one šape na rukama, kojima je baratao pendrekom, prilično su me zastrašivale, a ja nisam neki plašljivac, da se razumemo. Čoveče, kladim se da je imao želju da mi vrat presavije kao baštensko crevo. Još jednom se pitam, čemu sve to?

Ja nisam neko zlopamtilo, daleko bilo. E sad, ne mogu reći da se gradom nisu proširili takvi sluhovi posle mog hapšenja. Bilo je tu još sočnijih tračeva, ali pokušao sam da ih zaboravim. Ma znate kako je to, uvek postoji dežurna tračara kojoj ne promiče ni jedan detalj o vama, a na kraju nađe načina da vam sve to ispriča pa makar bili i na golom otoku, pretpostavljam da joj takav oblik komunikacije donosi izvesnu količinu zadovoljstva. Dolazila je svake druge nedelje prve godine moje robije, inače je stanovala blizu moje kuće. Bio sam tada u ranim tridesetim godinama, a ona par godina mlađa od mene. Nerado priznajem da je naš odnos bio komplikovaniji od proste komšijske naklonosti. Ako moram da biram reči, reći ću to ovako: stalno me je zivkala i slala poruke dok sam bio na slobodi, nikada nije sakrivala tu „naklonost“ prema meni. U više navrata mi je jasno saopštila da želi da me uzjaše kao na rodeu, zamislite. Nažalost, nije me posebno interesovala velikodušna ponuda, a i njeni maniri su za moj ukus bili previše prosti, iako je imala veoma primamljive adute ispod tesnih haljina. Žestoki rekreativni seks je za mene uvek bio

gubljenje vremena. Što se tiče tih stvari, uvek sam bio za nešto dublje i značajnije. I tako, redovno me je snabdevala novim informacijama - šta je ko rekao, šta je ko uradio, ko me olajava iza leđa, ko me podržava... Ona je jedina osoba sa kojom sam ostvario kontakt nakon onog dana, a postoji i dobar razlog zašto je tako bilo. Mnoge sam razočarao, neki su se odrekli našeg prijateljstva, a ostali pretpostavljam da nisu imali obraza da dođu u posetu. Bliskost sa robijašem mogla je ostaviti ozbiljne posledice na besprekorne ličnosti našeg malog grada. Niste ni svesni kako su takve priče brzo nalazile put do ušiju dragih sugrađana, a onda se enormnom brzinom širile ka ostalim krajevima grada. Zahvaljujući Evi uvek sam znao kada se moje ime našlo kao glavna tema. Dani u malenom gradu umeli su da budu prilično dosadni, pa ih zato i ne krivim.

Posle nekog vremena prestala je da dolazi uvidevši da me ne interesuju njeni tračevi. Gledao sam je nezainteresovano svaki sledeći put, na kraju je i ona shvatila da sam izgarao od želje da se vratim u ćeliju pre nego što mi mozak eksplodira u paramparčad od njenih gluposti. Slogaću ako ne priznam da mi je jedino nedostajao savršen pogled na njen duboki dekolte kada se saginjala preko stola da je bolje čujem. Pričala je jako tiho, uglavnom je nisam ni slušao, tek bih uhvatio razočarani pogled plavih očiju kada bi shvatila da gubi vreme. Zabacivala je crnu talasastu kosu nadmeno na odlasku, glumila da je uvređena, a znao sam da nije. Bila je jako lepa, to ne mogu poreći, glatkog lica i mekanih rumenih obraza. Uvek su me fascinirale njene pune usne, izgledalo je božanstveno kada ih je pomerala dok je govorila, šteta što ih je previše koristila na način svojstven njoj. Da je bila malo pametnija možda bih se i zaljubio u nju, ko zna, ali tada je moje srce pripadalo drugoj i to sa razlogom, a sve ono što se dogodilo kasnije neka za sada ostane neprijatna istorija koje se nerado setim.

Do sada su me svi pretpostavljam i zaboravili, sigurno misle da sam odapeo tamo u mraku hladnih zatvorskih rupa. Samo da kažem, nisu uvek hladne, leta su paklena pod tankim limenim krovom, mislim da su namerno tako dizajnirali zatvor kako bi mučili zatvorenike.

Da se vratim na priču. Nisam ja ni bio previše viđen i poznat u gradu do tog trenutka. Živeo sam normalno kao i svi drugi, politika me nije interesovala previše, tako da niko nije mogao da me obeleži kao pristalicu vlasti ili opozicije (prosti ljudi su često upražnjavali taj sistem klasifikacije). Radio sam u lokalnoj agenciji za održavanje parkova i zelenila, vodenih površina i deponija na teritoriji grada. Jako sam voleo prirodu pa me je taj posao u neku ruku i profesionalno ostvario i ispunio. Ako kažem da je moj grad dobio priznanje za najčistiji grad u državi pre trideset i dve godine, moći ćete sami da zaključite da sam svoj posao obavljao savesno, besprekorno i sa ljubavlju.

Elem, kažem, ne sećam se da sam se nečim posebno isticao među ljudima. Znali su me kao povučenog dečaka još od malena, što ne znači da nisam živeo punim plućima. Nisam pristalica teorije „*iskoristi dok si mlad, luduj koliko ti volja, kada odrasteš počinju problemi*“. Ne, bio sam savršeno zadovoljan načinom života koji sam vodio do tada. Šta je u ostalom potrebno čoveku osim porodice, posla i žene koja ga voli? Za mene je to bio fleš rojal pokerskim žargonom rečeno. Dobro, ta priča oko porodice je malo komplikovana, ne toliko duga koliko teška čak i posle toliko godina. Ostavljam je za drugi put. Eto, za sada mogu samo reći je to obeležilo prvih trideset godina

mog života, a kasnije sam postao poznat kao onaj kome su otac i majka...Ne mogu, kao što sam rekao, priča za drugi put. Dovoljno je bilo što sam je morao ispričati mom cimeru jednom prilikom. Zbunio se kada sam zaplakao, meni je i dan danas teško da prihvatim, ne toliko sa strane smrti kao prirodnog fenomena, niti načina na koji se to dogodilo, slušao sam i o mnogo gorim stvarima koje su se događale širom sveta, već me je bolelo ono što se dogodilo nakon toga. Ti događaji su i ostavili dubok ožiljak u mojoj prošlosti. Neka za sada ostane na tome, načio sam temu iz razloga što mi je uvek bilo teško gledajući cimera kako uživa u pismima koja mu pristižu. Nije mi bilo krivo što ih dobija, nimalo, već što ni jedno nije došlo na moju adresu od kada su me zatvorili. Taj blaženi osmeh na licu i suza radosnica mogla je biti moja, ali ne, nisam doživeo taj trenutak. Nije bilo nikoga da mi piše, osim možda jedne osobe. Nadao sam se prvih nekoliko godina da će ta osoba doći da me poseti, smatrao sam da mi duguje makar jedno hvala nakon svega što sam učinio za nju. Kako je vreme odmicalo, izgubio sam nadu. Svako ima svoj izbor, a to me je posebno bolelo. Mislim da nisam zaslužio da ostanem bez poslednjeg zbogom.

Taj moj cimer je dobar momak, zaglavio je zbog ubistva. Neki tip mu je silovao suprugu na sred ulice u nekom mračnom zabačenom uglu. Jednostavno ju je zgrabio iz mraka i povukao sa sobom. Jadna žena se nije mogla odbraniti. Ja potpuno opravdavam njegov postupak i trebao je da ubije pseto. Da sam na njegovom mestu isto bih učinio. Čuo sam da postoje države u kojima možeš proći i najzabačenijim krajevima gradova, a niko te neće ni taknuti, ma ni primetiti. Kada domovina ne može da nam obezbedi privilegiju slobodnog kretanja moramo uzeti pravdu u svoje ruke. Petar je propatio puno u zatvoru, dosta vremena mu je trebalo da se navikne. Drago mi je što sam sa njim proveo poslednjih deset godina. Mlađi je od mene, ali je pun iskustva. Pre njega sam u ćeliji bio sa jednim starijim gospodinom, umro je u krevetu, nažalost. I sa njim sam se savršeno slagao, ostajali smo do kasno budni, uvek je neka nova tema bila na stolu. Vidite da ja nisam neki divljak kao što ljudi misle, volim da se družim, da razgovaram sa ljudima, po prirodi sam miran i sebi sam uvek birao društvo jako pažljivo. Kao što sam rekao, ne garantujem da ćete u mom rodnom mestu čuti istu priču, ali šta znaju ljudi, svako voli da bude sudija.

Prethodne večeri Petra su odveli u zatvorsku bolnicu. Pozlilo mu je u toku dana, tek tako, niotkuda. Izgledao je sasvim zdravo tog jutra, zajedno smo doručkovali i izašli u dvorište da prošetamo. Vrlo je moguće da ga je sunce dokačilo malo više nego što je trebalo, ali takve vrućine nisu bile neuobičajene za sredinu Jula. Pretpostavljam da je u pitanju sunčanica, povratio je u ćeliji baš pred mojim nogama, a onda se požalio na mučninu i glavobolju.

Mrzim da sam provodim večeri. Poslednjih nedelja nikako ne mogu zaspati, previše je sparno i toplo u tesnim ćelijama, a ja sam jedan od onih ljudi koji teško podnose vrućine. Slučajno sam čuo čuvaru kako govore da su na vremenskoj prognozi najavili jedno od najtoplijih leta ovog veka, i ne čudi me s obzirom kako se ljudi ponašaju prema prirodi.

Ineče, razgovori sa Petrom su mi pomagali da lakše prebrodim noć. Uvek bi zaspao pre mene, ali znajući da nisam sam u paklu od petnaest kvadrata osećao sam olakšanje.

Ujutru me je probudila zvonjava rešetaka, čuvar je bio jedan od novih, a služio se istim starim trikovima. Ne znam šta im je to značilo, ali prolazak hodnikom morao je biti obeležen simfonijom zvonjave pendreka po gvozdanim šipkama. Skočio sam uplašeno, pomislili bi da sam se navikao do sada, ali taj zvuk je previše oštar za moje osetljive uši. Stao je baš pred mojom ćelijom. Pogledao sam ga jedva budan. Smetala mi je svetlost iz hodnika, a i zaspao sam neko vreme pred zorom, potrebno mi je bilo još nekoliko sati kvalitetnog sna. Osetio sam mokru postelju pod prstima oslonivši se o krevet pri pokušaju da se uspravim. Morate znati da sam već u poznim godinama, mladalačka eksplozivnost odavno me je napustila.

„Imaš petnaest minuta da se sabereš, probudiš i obučeš, upravnik želi da razgovara sa tobom!“, vrlo neprijatno mi je saopštio. Čudno kako me je gledao istim onim pogledom kao i ostali čuvari, a došao je tek pre nekoliko nedelja. Ne mogu da razumem šta me čini tako ogavnim pred njima.

„Šta želi gospodin upravnik?“, uzvratio sam pitanjem. Glas mi je bio promukao od suvog grla.

„Ovde ja postavljam pitanja, matori!“, izigravao je žestokog momka. To *matori* nije me ni jednog sekunda uvredilo, iako je izrečeno u tom kontekstu. Da mi je bar rekao..., pa dobro, nećemo o tome, ipak imam prava na neku svoju intimu.

Otišao je hodnikom i produžio sa svojom neumesnom zvonjavom. Bio sam zbunjen iznenadnim pozivom upravnika, ali baš ni jednog razloga se nisam mogao setiti zbog kojeg bi me pozvao na razgovor. Jedini put kada su me vodili upravniku bilo je pre dvadesetak godina kada sam jednom seronji uvrnuo ruku jer je pokušao da glumi siledžiju nad mojim obrokom, valjda je to jedan od načina da se demonstrira sila na ovakvom mestu. Dobro, ja jesam povučen, ali to ne znači da ne umem da se odbranim. Nije mi išlo u prilog što je imao naprsnuće neke sitne koščice nakon moje „intervencije“. Jaka stvar. Jedna koska manje-više. To sam rekao i upravniku, doduše, tada je bio drugi upravnik. Prihvatio je moju opasku jako dobro, duhovito moglo bi se reći, čak se i nasmejao. Mislim da sam mu bio simpatičan, ma da se čuvar zgrozio nad našim osmesima. I to je bilo to, odavno nisam nekog izlemao, niti napravio problem zbog kojeg bi me zvali. Jedino ako se Petru nije nešto dogodilo u međuvremenu, to bi me baš povredilo. Ne želim da umre, zavoleo sam ga na neki način. Druga stvar je što će mi dovesti novog zatvorenika, a na ovom mestu je životna lutrija dobiti pristojnog cimera.

Pripremio sam se za prijem kod upravnika, zaista mi nije oduzelo puno vremena. Navukao sam plavu zatvorsku košulju, stavio je u pantalone i umio lice, najbrža priprema za izlazak ikada. Kad se samo setim mladosti, toliko mi je vremena trebalo da samo kosu namestim. Čuvar je malo zakasnio, već sam nestrpljivo gurao nos kroz rešetke ne bi li ga ugledao. Posle nekih desetak minuta se čuo udarac grubih štikli crnih matiranih cipela. Otvorio je ulaz i ćutke mi pokazao put niz hodnik. Svi su zainteresovano gledali iz svojih ćelija, kao miševi su promolili glave u želji da saznaju šta se dešava, zašto sam izdvojen iz krda i poveden mečki na rupu. Poznata mi je bila stolica ispred upravnikove kancelarije, nisu je promenili punih trideset godina. Doduše, malo je

izlizana i pocepana, ali još uvek pre udobna za zatvorsku stoku. Smestio sam se lepo, a čuvar me je najavio kod sekretarice.

„Upravnik će vas ubrzo primiti, trenutno razgovara telefonom.“, ljubazno mi se obratila, što me je zateklo u prvi mah. Lice joj je delovalo jako grubo i neprijatno. Ne možete očekivati nežan glas pored namrgođenih očiju.

„Izvolite.“, lampica sa linije je prestala da svetli i sekretarica mi je otvorila vrata kabineta. Čuvar me je uhvatio pod ruku i uveo unutra.

„Ostavite nas nasamo!“, grubo mu je uzvratio upravnik. Priznajem, osetio sam preveliku količinu zadovoljstva čuvši te divne reči. Čuvar je povijenog repa napustio prostoriju i za sobom zatvorio vrata. Nesvesno sam ostavio široki kez preko lica što je privuklo upravnikovu pažnju.

„Veoma ste srećni što me vidite, gospodine...“, obratio mi se.

„Molim vas, nemojte mi persirati.“, prekinuo sam ga neučtivo, ali nije zamerio.

„Žao mi je, takva su pravila, gospodine Matija. Vi meni ne morate persirati, ali ja ipak držim do kodeksa ponašanja.“

„Zar i za vas postoje pravila?“, izletelo mi je, ujeo sam se za jezik. Ipak, nisam smeo biti tako ishitren i direktan u razgovoru sa upravnikom. Do sada nisam čuo puno o njemu, možda iz razloga što nismo imali prilike da se susretnemo. Razgovori sa njim upravo vode kroz neko sranje ili gužvu koju izazovete.

„Svako se mora držati pravila, pa čak i vi. Ako nema njih zamislite kakav bi haos nastao tamo među vama, a ja nemam dovoljno čuvara koji bi vas obuzdali.“, nestao je onaj prijatan pogled sa početka razgovora, mislim da sam ga iritirao. Uspešno je držao distancu među nama, ne previše, ali dovoljno da se zna ko je upravnik, a ko robijaš. Mlađi je bio od mene. Uglavnom su svi bili mlađi od mene, od čistača, preko zatvorenika, pa sve do čuvara ili kuvara. Seda kosa ga je činila starijim par godina, ali sam primetio sliku supruge i ćerke na stolu, nije ga bilo više od četrdeset pet. Obraćao mi se sa dužnim poštovanjem, iako sam ispao totalni kreten.

„Vaš predmet mi je prošao kroz ruke par puta. Vidim da ste bili primeran zatvorenik, ako ne računamo taj jedini ispad koji ste imali davno, verovatno ga se većina i ne seća. Papiri su prilično čisti. Odslužili ste dve trećine svoje zakonske kazne, te ima uslova da vas pustimo na slobodu imajući u vidu vaše dobro vladanje. Ja lično smatram da ste spremni da se vratite normalnom životu, naravno, pod uslovom da nemate nameru da učinite novo krivično delo, a ja verujem da nemate, zar ne?.“

Njegove reči činile su mi se kao nestvarne. Poslednje čemu sam se nadao je bio izlazak iz zatvora. Zaigralo mi je u grudima, zaista nisam očekivao da živ napustim zatvorsku ćeliju. Čekalo me je minimum još petnaest godina robije. Ko normalan bi pomislio da ću biti živ do sedamdeset pete, a tek vratiti se normalnom životu. Ovako, sa šezdeset godina, život je dobio novu dimenziju. Jednostavno sam zanemio od njegovih reči, nove okolnosti su me dovele u nelagodnu situaciju. Ne kažem da nisam želeo na slobodu, ali život u zatvoru je bio daleko jednostavniji. Vremenom sam se savršeno navikao na tempo, loše poglede čuvara, dane provedene sa Petrom, hranu i dvorište. Ludo je što osećam takvu uznemirenost potencijalnim izlaskom, posebno iz razloga što

sam zauvek otpisao mogućnost da se ponovo nađem napolju. Nemam ni kome da se vratim, bio sam tu gde jesam i to mi je bilo dovoljno za starost.

„Dakle? Imate li nešto da kažete, gospodine Matija?“, kao da je bio zbunjen mojom ravnodušnošću.

„Šta da kažem, prepali ste me ovim saopštenjem.“, otreznio sam se odnekud. U trenutku nisam imao pravi odgovor na upravnikov predlog. U stvari, nije ni bio predlog, više sam to shvatio kao nepotrebno remećenje mog duhovnog mira.

„Delujete mi razočarano.“, primetio je moje nećkanje.

„Je li greh ako kažem da jesam malo razočaran i zatečen? Samo mi stvarate dodatne probleme. Nemojte me pogrešno shvatiti, ali meni je ovde savršeno dobro.“, nasmejao se mojim rečima, mogu da se opkladam da je mislio da se šegačim sa njim. Usne su mu se smejale, ali pogledom me je analizirao kao čudaka, kakav i jesam bio u neku ruku.

„Nisam još video čoveka koji ne želi na slobodu. Da budem jasniji. Ovo nije predlog, već odluka koja je konačna. Narednog ponedeljka bićete na slobodi. To sam u stvari želeo da vam saopštim.“, promenio je ton, želeo je što pre da završi razgovor i oslobodi me se.

„Gospodine upravniče, ja sam čovek u sedmoj deceniji života. Šta da radim kada izađem odavde?“, umalo sam uhvatio sebe kako ga preklinjem da me ostavi, tu moju stranu do sada ni sam nisam upoznao. Neverovatno je kako život u četiri zida može da promeni čoveka. Tamo u ćeliji sam se osećao bezbednim, nedodirljivim za živi svet, za probleme običnih ljudi, račune za struju, komunalije, poreze i opomene, velike cene u marketima, nabavku drva za ogrev i još hiljadu nepotrebnih stvari. Smekšao sam, olinjao i izgubio svoj identitet. U mojim očima je to predstavljalo veliki problem. Sa druge strane, upravnik je želeo da me se što pre otarasi, davio sam ga kao ker koji se neće otresti sa noge.

„To je bilo sve, gospodine Matija, možete ići!“, nezainteresovano je dodao i vratio pogled ka toni papira koji su ga čekali na stolu. Neprijatno mi je bilo i sekundu više ostati u kožnoj fotelji. Ustao sam mrzovoljno i otvorio sam sebi vrata. Čuvar me je jednako neprijatno dočekao kao i malopre. Znao je zbog čega me upravnik zove, zato me je i tako ljubomorno gledao. Mislim da je moj odlazak doživeo kao dete kome otimaju omiljenu bombonu iz ruku. Vrištao je u sebi. Neće više biti prilike da me kinji i istresa se na mene. Samo kad bi znao da te njegove hirove ne bih nikada menjao za maglovitu slobodu i neizvesnu budućnost. Kako drugačije da nazovem ono što me čeka? Jedini život za koji sam znao je bio tu sa njim. Mi smo kao supružnici u najgorem braku, jedva se podnosimo, ali moramo da se trpimo zbog naše dece. Grubo me je uhvatio pod mišicu i ugurao u ćeliju. Uštinuo me je bolno za ruku koristeći možda poslednju šansu da pokaže moć koju je posedovao nada mnom. Pustio sam ga da misli da je pobedio. Mogao sam mu sasuti u lice svaki segment njegovog jadnog života koji se zasniva na omalovažavanju drugih, onih o kojima ne zna baš ništa, ali baš ništa. Začutao sam. Nisam ljut, razumem da je poredak takav da mora biti i ljudi koji obavljaju njegovu vrstu posla. Ne vidim profil ličnosti koji će bolje uklopiti u posao čuvara od onih sličnih njemu. Nije on kriv što nije postao umetnik ili pesnik ili advokat, možda čak i sudija. Bog svakome dodeli mesto na planeti sudeći po kvalitetima koje poseduje, mogao sam mu

i to reći, ali koja je šansa da će me razumeti. Kao što rekoh, nije jaguar kriv što je rođen kao predator, niti slabašna srna što je osuđena da bude plen.

Jedino što me je obradovalo je bilo što sam zatekao Petra ponovo u njegovom krevetu. Bio je slab i iznuren, ali su ga pustili iz zatvorske bolnice. Njega je baš nervirao ogavni odnos čuvara prema nama. Primetio sam kako se od besa ugrizao za usnu videvši kako sam se otrgao stisku čuvara. Čuvar se nasmejao pokvareno dok je zaključavao bravu na rešetkama. Prišao sam Petru istog momenta. Znojio se na uleglom krevetu, tamo se nisu previše brinuli o njemu. Izgleda da su ga šutnuli pre nego što se potpuno oporavio, ali to je bilo sasvim normalno, niko se ne brine previše o zdravlju zatvorenika.

„Kako si sad?“, pitao sam.

„Eh, kako može biti. Sunce me je jako udarilo, ništa posebno. Za neki dan ću ti se ponovo pridružiti u šetnji dvorištem.“, govorio je tako ushićeno. Još više me je zabolelo što ću ga ostaviti na milost i nemilost narednom zatvoreniku koji će zauzeti moje mesto.

„Šta je tebi, izgledaš tako pokisao?“, primetio je.

„Puštaju me na slobodu za dva dana. Bojim se da ćemo se rastati.“, skrenuo sam pogled. Osetio sam krivicu, ni sam ne znam zbog čega. Valjda zbog toga što ja kome je život u nosu idem napolje, a on koji je mlađi i ima nešto od života pred sobom ostaje.

„Pa to je sjajno!“, zaista se obradovao. Još jedan u nizu koji me ne razume, ne zameram, on je njegov datum čekao sa nestrpljenjem, napolju je imao porodicu koja ga željno iščekuje.

„Zašto onda svaki milimetar mog tela odbija da to prihvati!“, zaista sam mu se požalio. Pogledao me je bledo.

„Ma daj, moći ćeš slobodno da izađeš i prošetáš gradom, nećeš morati da okrećeš dosadne krugove oko dvorišta sa nekim kao što sam ja. Toliko toga te čeka napolju, sve ono što ti je ovde bilo uskraćeno. Zar nisi srećan što ideš kući? Šta bih dao da mogu ja izaći u ponedeljak.“

„Pero, imam šezdeset i dve godine i nemam porodicu. Kome ću se to vratiti, nisam ja taj čovek.“

„Sada me već jako nerviraš. Nemoj mi reći da nisi zamrzio svaki ćošak ovog smrdljivog zatvora, da ti nije dojadilo da svake noći udišeš moj smrad ispod pazuha, da kenjamo u jednoj istoj rupi? Ti si srećan čovek što izlaziš odavde. A i znaš kako kažu, šezdesete su nove tridesete.“, ubeđivao me je tako neubedljivo, izazivao me da mu opalim čvrgu po širokom čelu od koje će ga ponovo vratiti u bolnicu. Poslednje što mi je trebalo je neko ko će mi držati predavanje o životu napolju. Imao sam ga dovoljno za trideset godina, hvala, ne treba mi više od toga da shvatim kako to nije za mene. Da sam bar ostavio potomstvo koje će me sačekati, a ovako, trebam biti srećan ako mi je i kuća na mestu. Znam da je Eva pazila na kuću u početku još dok mi je dolazila u posete, valjda je očekivala moju zahvalnost. Nisam previše mario na njenu nepotrebnu brigu. Znam, jako nezahvalno sa moje strane, ali šta drugo ostaje čoveku u mojim cipelama.

Priznajem, plašim se prvog koraka izvan ovih zidova. Izbeumljen sam slobodom koja me očekuje. Ne mogu se zakleti da ću se izboriti sa takvim načinom života. Možda su godine prošle, ali nisam zaboravio sve što se dogodilo. Tamo su uspomene od kojih sam se sakrio, tamo su ljudi

koje ne želim da vidim, ne želim da sretnem njihove poglede, ne želim da čujem njihove reči. Da, rekao sam da me ne interesuje šta se o meni govori, baš me briga šta ljudi misle o meni, ja znam zašto sam učinio neke stvari koje ne mogu ispraviti. Stvarno me nije interesovalo dok sam bio zaštićen ovim bedemima, ali sloboda je drugačija, sloboda je surova kao hladna zimska noć, sloboda me užasava. Sloboda je iskušenje, a ja sam postao obična kukavica. Petar je u pravu, šezdesete su nove tridesete, a ja se još uvek pribojavam onih starih.